

БЭРНАРД ГІ: ДАМІНІКАНІН І ІНКВІЗІТАР

У сучаснай гістарыяграфіі праблематыка, звязаная як з гісторыяй ордэну дамініканаў, так і гісторыяй інквізіцыі даволі добра распрацаваная. З іншага боку, асобныя аспекты дадзеных пытанняў засталіся закранутмі ў меншай ступені. Сярод тых, чыё жыццё і дзейнасць сталіся часткаю гісторыі дамініканскага ордэну, быў Бэрнард Гі.

Бэрнард Гі (фр. Bernard Gui, лац. Bernardus Guidonis) нарадзіўся ў 1261 ці 1262 г. у вёсцы Руаер, каля Ля-Рош Лабэю (рэгіён Лімузэн) у шматдзетнай сям'і. Звестак пра яе захавалася вельмі мала. Вядома, што ў Бэрнарда было некалькі братоў (захавалася імя аднаго з іх - Ларан) і дзядзька па маці, Бэртран (памёр у 1291 г.), які быў святаром і служыў у касцёле Сэнт - Р'екс (святога Арэдыя), каля Руаера. Ён вельмі любіў свайго пляменніка і, можна меркаваць, Бэртран учыніў вялікі ўплыў на маладога Бэрнарда, што, у сваю чаргу, не магло не адбіцца на лёсе будучага інквізітара [4, с. 39 – 40].

У 1279 г. Гі ўступіў у Ордэн братоў-прапаведнікаў (дамініканаў), а 16 верасня 1280 г. склаў абеты ў кляштары ў Ліможы. У 1282 – 83 гг. ён знаходзіўся ў Бардо, дзе ўпершыню азнаёміўся з трактатамі Арыстотэля. Гэтая праца працягнулася ў 1284 г. у Ліможы [4, с. 41]. Затым малады манах у тым жа годзе вывучаў логіку ў кляштары ў Брыве, тэалогію - спачатку ў Ліможы (1285-88 гг.), а затым у Манпэлье (1289 – 90 гг.). Пасля сканчэння навучання, у 1291 г. Бэрнард Гі быў прызначаны сублектарам у Ліможы, у 1292 - 93 гг. – лектарам у Альбі, затым – у Кастры (1294 г.). У 1294 г. ён стаў прыёрам, спачатку кляштару ў Альбі (да 1297 г.), пасля ў Каркасонне (1297 – 1301 гг.) і Кастры (1301 – 05 гг.). У 1305 г. Бэрнард Гі вярнуўся ў Каркасон у якасці лектара. У жніўні гэтага ж году дамініканін атрымаў пасаду прыёра кляштару ў Ліможы, дзе заставаўся два гады. Падчас знаходжання на гэтай пасадзе лімоскі кляштар разам з васьмю кардыналамі наведаў Папа Рымскі Клямент V ў красавіку 1306 г.

Новы этап у жыцці Бэрнарда Гі распачаўся 16 студзеня 1307 г., калі ён быў прызначаны інквізітарам Тулузы. З гэтага моманту дамініканін пачынае даволі бурлівую дзейнасць. Ужо 31 сакавіка 1307 г. ён наведвае кляштарны архіў у Пруіле. Туды Гі вернецца ў ліпені таго ж году дзеля стварэння копіяў архіўных дакументаў. Пасля гэтага ён накіраваўся ў гарадок Кандом, а 26 снежня вярнуўся ў Тулузу. Да гэтага часу манах напісаў адзін з сваіх ранніх твораў, прысвечаных гісторыі стварэння дамініканскіх кляштараў, заснаваных святым Дамінікам дэ Гусманам у 1207 г. [4, с. 43 – 48].

Наступнай важнай падзеяй ў жыцці Бэрнарда Гі сталася ягоная першая вялікая інквізітарская прамова (sermo, аўта да фэ), якая была агучаная ў катэдральным саборы святога Стэфана ў Тулузе 3 сакавіка 1308 г., падчас якой былі вынесены дванаццаць прысудаў. З гэтага часу і да 1316 г. інквізітар удзельнічаў яшчэ у дзевяці аўта да фэ, вынес прысуды ў дачыненні да 536 справаў [2, с. 180 - 181]. Адначасова ён займаўся пісьменніцкаю дзейнасцю. Быў напісаны працяг гісторыі дамініканскіх кляштараў, кароткая гісторыя пра паходжанне гарадка Пруіль (напісанне якой было натхнёнае працаю ў мясцовым архіве). У 1312 г. Бэрnard Гі напісаў невялікі трактат пра дамініканскіх прыёраў Ляртыжу, каля Ліможу. Затым ён склаў каталог усіх бікупаў Тулузскай дыяцэзіі, які быў прадстаўлены 14 сакавіка 1313 г. Але яшчэ раней у інквізітара з’явілася задума стварыць усеагульную хроніку гісторыі чалавецтва з часоў Езуса Хрыста. Праца па зборы матэрыялу распачалася ў 1306 г., а само напісанне трактату пад назваю “Flores chronogum” (“Кветкі хронік”) скончылася ў 1316 г.

У далейшым манах-дамініканін, выконваючы свае абавязкі інквізітара, накіроўваўся ў рэгулярныя падарожжы ў розныя мясціны паўднёвай Францыі, але толькі ў межах Тулузскай правінцыі: у Пруіль, Каркасон, Кандом, Бардо, Ажэн, Авіяр. Толькі ў 1311 г. ён наведаў папскі двор у Авіньёне [4, с. 49 – 50].

У жніўні 1316 г. Бэрnard Гі быў прызначаны генеральным пракуратарам дамініканскага ордэну з захаваннем паўнамоцтваў інквізітара, а ў верасні таго ж году ён наведаў Ліён, дзе быў прыняты Папам Рымскім Янам XXII. Пасля гэтага дамініканін некаторы час выконваў функцыі дыпламата. У студзені 1317 г. Святы Айцец накіраваў Гі разам з францішканінам, багасловам і будучым кардыналам Бэртранам дэ ля Турам у якасці легата ў Таскану і паўночную Італію дзеля ўзнаўлення там міру, пасля чаго ў верасні 1318 г. інквізітара накіравалі ў Францыю ў складзе папскай дыпламатычнай місіі. Толькі ў 1319 г. Бэрnard Гі вярнуўся ў Тулузу, дзе 30 верасня ажыццявіў чарговае sermo.

Бэрnard Гі ўдзельнічаў у ажыццяўленні кананізацыйнага працэсу святога Тамаша Аквінскага і падрыхтоўцы да непасрэднай кананізацыі, якая адбылася ў Авіньёне ў 1323 г. Инквізітар таксама выступаў і ў якасці даследніка спадчыны “Анэльская доктара”. Так, ён склаў новы каталог твораў гэтага выбітнага каталіцкага багаслова.

У 1320 г. Бэрnard Гі пакінуў пасаду генеральнага пракуратара ордэну. Адначасова, у тым жа годзе дамініканін склаў новы каталог лімоскіх біскупаў. Таксама манах актыўна працаваў над напісаннем бадай самай знакамітай ягонай працы “Practica Inquisitionis Haereticae Pravitatis”

(“Правядзенне даследавання ератычнай заганнасці”) – своеасаблівага падручніка для інквізітараў.

Але, пры гэтым, асноўным родам дзейнасці Бэрнарда Гі заставалася кіраўніцтва тулузскім інквізіцыйным трыбуналам. Так, у 1321 – 23 гг. ён арганізаваў шэсць *sermones*, падчас якіх былі вынесеныя 230 прысудаў [2, с. 181 - 182]. Але *sermo* 19 чэрвеня 1323 г. было апошнім, бо 26 жніўня таго ж году Гі быў высвячаны на біскупа Туі ў Галісіі, Гішпанія. Але на гэтай біскупскай катэдры ён пратрымаўся нядоўга. У 1324 г. ён стаў біскупам Ладэву, у Францыі, і заставаўся на дадзенай катэдры да канца свайго жыцця. Памёр дамініканін 30 снежня 1331 г. у замку Ляру, каля Ладэву [4, с. 69].

Бэрnard Гі быў даволі значнаю асобаю для свайго часу. Пра ягоную дзейнасць як інквізітара сведчаць статыстычныя дадзеныя судовых працэсаў, якія адбываліся пад яго кіраўніцтвам. Яны, у сваю чаргу, даюць магчымасць атрымаць уяўленне пра дзейнасць інквізіцыі як судовай інстытуцыі і яе ўплыў на грамадства, нягледзячы на праблемы, якія ўзніклі ў пазнейшых гісторыкаў падчас працы з гэтымі крыніцамі (напрыклад, няправільны падлік колькасці асуджаных) [1, с. 234 – 235]. Зыходзячы з статыстычных дадзеных датычна Бэрнарда Гі можна зрабіць некалькі высноваў. За 1308 – 1323 гг. інквізітар вынес 907 прысудаў – 633 абвінавачвальныя і 274 аблягчальныя. З 633 прысудаў першай катэгорыі – 41 смяротны вырак, які быў рэалізаваны; 40 – асуджэнне *in absentia* (завочна); 268 – зняволенне ў вязніцы пры нармальным рэжыме; 8 – зняволенне ў вязніцы пры нармальным рэжыме з разбурэннем дому; 31 – зняволенне ў вязніцы строгага рэжыму; 1 – 1-гадовае зняволенне; 136 – нашэнне крыжоў (з якіх 79 – нашэнне простых крыжоў, 57 – падвойных); 52 – эксгумацыя з наступным спаленнем парэшткаў; 14 – эксгумацыя з наступным спаленнем парэшткаў і разбурэннем дому; 3 – эксгумацыя; 17 – удзел у пілігрымцы, 1 – удзел у крыжовым паходзе. З 274 выракаў другой катэгорыі – 139 уяўлялі сабою замену ўвязнення на нашэнне крыжоў, 135 – вызваленне ад нашэння крыжоў [3, с. 69]. Гэта сведчыць пра адносна невялікую колькасць смяротных прысудаў, перавагу асуджэння на зняволенне ў вязніцы і адносна вялікую колькасць аблягчальных выракаў. Паказальнаю з’яўляецца і статыстыка прысудаў паводле прадстаўнікоў розных ерасяў. Так, былі вынесеныя прысуды: 471 – над катарамі, 90 – вальдэнсамі, 19 – бэгінамі, 22 – іншымі ератыкамі [3, с. 70]. Перавага катараў тлумачыцца тым, што тэрыторыя паўднёвай Францыі традыцыйна была рэгіёнам шырокага распаўсюду гэтай ерасі, і змаганне з ёю для інквізітара было прыярытэтам.

Як чалавек пяра, апрача вышэйзгаданых твораў Бэрnard Гі напісаў гістарычны трактат “*Reges Francorum*” (“Каралі франкаў”), жыццёапісанне

святых “Sanctorale”, біяграфія св. Тамаша Аквінскага, а таксама тэалагічныя працы “De articulis fidei”, “De peccato originali” (“Пра першародны грэх”), “Трактат пра Імшу” і г. д. Але найбольш значным ягоным творам стала “Practica...”, якая ўяўляе сабою настаўленне для інквізітараў, а таксама своеасаблівы кампэндый, у якім змешчана інфармацыя пра найбольш распаўсюджаныя ерасі таго часу (катары, вальдэнсы, апостальскія браты, бэгіны і г. д.).

Асоба Бэрнарда Гі сёння выглядае даволі спрэчнаю. З аднаго боку, буйны рэлігійны дзеяч, адміністратар і пісьменнік; з другога – старшыня інквізіцыйнага трыбуналу. Але нельга ня ўлічваць таго факту, што ягонае жыццё было адлюстраваннем ягонай эпохі – складанай і супярэчлівай.

Літаратура

1. *Мейкок А.* История инквизиции / Мейкок А. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2002. – 386 с.
2. *Delisle L.* Notice sur les manuscrits de Bernard Gui / Delisle L. – Paris: Imprimerie nationale, 1879. – 300 p.
3. *Given J.B.* Inquisition and Medieval Society: Power, Discipline, and Resistance in Languedoc / Given J.B. – Ithaca: Cornell University Press, 2001. – 255 p.
4. *Guenée B.* Between Church and State: The Lives of Four French Prelates in the Late Middle Ages / Guenée B. – Chicago: University of Chicago Press, 1991. – 447 p.